מחשבת יחזקאל
MACHSHEVES YECHEZKEL
TORAH OF RAV HARTMAN

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

עבודה זרה כז

עניין: להחמיר על עצמו להיהרג בשאר מצוות

רמב"ם פי"ה מהלכות יסודי התורה

א כל [6]בית ישראל [א]מצווין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל. ומזהרין [2]שלא לחללו שנאמר ולא תחללו את שם קדשי. כיצד כשיעמיד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגנו יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. וחי בהם ולא שימות בהם. ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו: **ב** במה דברים

רמב"ן מלחמות סנהדרין דף עז

דומני לה הוה קטיל נפשיה מי לאו דינא הוא שהרי מקרא לנוח ומומר (ויקרא יט, ה) ואף את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם (ב"ר לג:). וכל מכמי ישראל המהרגים על קדושת השם, בשעת הגזירה מי נמי בפרסיות היא. וכן אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"ג ה"ח) הלוי שמע רבי מנא למיליון דרבנן דאמרי יעבור ואל יהרג הוא מזיל ליה ומס אמרו ר' טונא זעירא תמוניה פרי מורי ממרא בשמא[10] אלמא לה הוו מסרי נפשייהו לקטלא בלפיס מסורת הדין הלא שמעינן מדת חסידות לחולה של סכנה שלא יחללו עליו את השבת הלא המזרז מעצמו והמונע עצמו מתחייב בנפשו.

רמב"ן שבת מט.

ותבטל מאליה[21]. דאף על פי שהיה מניחן, שמא היה סבור שלא יראהו אדם, או שהיה מוסר עצמו למיתה שלא לבטל מעליו מלכות שמים, ורשאי הוא בכך ואינו כמתחייב בנפשו. אף על פי שאמרו[22] יבטל ואל יהרג, שכל מצוה שהחזיקו בה ישראל בשעת השמד נוטלין עליה שכר הרבה ועדיין מוחזקת בידם[23]. [ואמרו בהגדה בבראשית רבה[24] מה לך יוצא ליסקל על שמלתי את בני, מה לך יוצא ליצלב על שנטלתי את הלולב וכו', וכן מצינו בדניאל שמסר עצמו למיתה על התפלה שהוא מצות עשה דרבנן].

ירושלמי שביעית פי"ד ה"ב

מצווין על קידוש השם. [ט]ר' אבא בר [ז]זמינא הוה מחייט גבי חד [ז]ארמאי ברומי אייתי ליה בשר דנבילה אמר ליה אכול. אמר ליה לינא אכיל. אמר ליה אכול דלכן אנא קטילנא לך. אמר ליה אין בעית [ז]מיקטל קטול דאנא לינא מיכל בשר דנבילה. אמר ליה [ז]מהן מודע לך דאילו אכלת הוינא קטיל לך או יהודי יהודיי או ארמאי ארמאי. אמר ר' מנא אילו הוה ר' אבא בר זמינא שמע מיליהון [ט]דרבנין (מיכל) [ז][מיזל] הוה.

קרבן העדה

דמו, ומס גוי גוי: שמע מיניהן דרבנן. שהמירו בשאר המצות לעבור ואל יהרג בנעשה, היה מוכל:

אור זרוע סי' קח

דלהני דהכא תמיהני אם האכלת איסור קודם לענין פקוח נפש מאיסור שבת אף על פי שזה איסור[7] לאו וזה איסור[7] סקילה, דאף על גב דלענין חולה שנינו (יומא פג, א) שמאכילין אותו את[8] הקל וטבל ונבילה מאכילין אותו נבילה היינו ודאי כשבא לאכול איסור הקל מאכילין אותו, אבל כשיכול לאכול היתר יכול להיות שמוטב שיחללו השבת כיון שניתן לידחות מפני פקוח נפש ויאכילוהו היתר משיאכילוהו איסור אף על פי שהוא איסור לאו כיון (שתקנה) [שתקלה][9] מגונה היא, והא אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידי צדיקים באכילת איסור (חולין ז, א) ומביא תקלה על ידן באיסור סקילה, כדאשכחן ברבי ישמעאל שקרא והטה (יב, כ)[ח] וביהודה בן טבאי שהרג עד זומם (מכות ה, ב). ואמרינן בירושלמי (עי' שביעית פ"ד ה"ב) ר'[10] זעירא הוה מחייט גבי גוי[11] אמר ליה ואי בעית מיקטל קטול דנבילה לא בעינא מיכליה[12].

ומיתר לשחום לה. ואין עושין דברים הללו אלא בנדולי[14] ישראל והוריו הרי זה[15] משובח והנשאל הרי זה מנונה שלא הרשה תחילה ברבים[1] והשואל הרי זה שופך דמים[16]. ואפילו ביום שיני אי הרי שאכילה אסורה חמורה להם ביותר וראוי למסור להם בעצמן[13] על כך, אם לא תאמר שבשעת השמד היה וכל זה דוחק.

קרבן העדה

תמו, ומס גוי גוי: שמע מיניהן דרבנן. שהמירו בשאר המצות לעבור ואל יהרג בנעשה, היה מוכל:

אבן ישראל חי"א הלכות יסודי התורה - הערה

***) עי' בש"ך יור"ד סי' קנ"ז ס"ק א' שכתב כן בשם הרמב"ן, ולכאורה צ"ע מהא דכתב הרמב"ן בשבת דף מ"ט ע"א שכתב שם מפורש דרשאי ליהרג וכדעת התוס' והרא"ש וצ"ע.**

ונראה לומר דדעת הרמב"ן דס"ל לחלק, דלהניח עצמו ליהרג עי"י עכו"ם שרי, אבל שהוא יהרוג את עצמו זה אסור, ולזה הוא דהביא הרמב"ן קרא דואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וכ"ז דלא כהש"ך שם דהשוה דעת הרמב"ן לשי' הרמב"ם.

SPONSORED LZ"N
AHARON BEN YAAKOV SHALOM • LEAH BAS YITZHAK